

**МОНОГРАФИЧЕН ТРУД И ПУБЛИКАЦИИ
НА ГЛ. АС. Д-Р ДИАНА ВЕЛЕВА ИВАНОВА
(РЕЗЮМЕТА НА БЪЛГАРСКИ ЕЗИК)**

1. *Аспекти на външната политика на държавите от Вишеградската група.* Университетско издателство „Неофит Рилски“, Благоевград, 2023. ISBN 978-954-00-0343-6

РЕЗЮМЕ

Настоящото изследване представя някои основни аспекти от външната политика на държавите от Вишеградската група, която възниква като резултат от разпадането на Източния блок. За да се изяснят условията, в които тя се създава, е направена характеристика на вътрешнополитическите и икономическите промени в Чехословакия, Унгария и Полша след падането на комунистическите режими, както и на новата геополитическа ситуация в Европа след разпадането на съветския блок. Трите държави оценяват променената среда на сигурност на континента и си поставят като основна цел присъединяването към евроатлантическите структури. Те се възползват от благоприятната международна обстановка и позитивното отношение на западните лидери и до известна степен запълват вакуума, който би останал след СИБ и Варшавския договор прекратят своята дейност.

Прагматизмът е водещ при създаването на Вишеградската група (на 15 февруари 1991 г.), тъй като нейната цел е по-авторитетното отстояване на общите позиции на трите държави пред партньорите от ЕИО и САЩ и по-бързата интеграция. Тя е създадена като платформа за консултации и затова няма изградени собствени институции.

В първите две години от своето съществуване групата постига първите си успехи – Чехословакия, Полша и Унгария са приети в Съвета на Европа, а в края на 1992 г. създават ЦЕФТА. Следва период на застой във вишеградското сътрудничество, който е преодолян, когато трите страни получават покана за започването на преговори за присъединяване към ЕС.

Държавите от Вишеградската група продължават своето сътрудничество и след като изпълняват основната цел на регионалната организация – присъединяването към НАТО и ЕС. Именно в този период започва активната дейност на групата. Много често четирите държави поддържат обща позиция по важни въпроси, обсъждани в Брюксел.

В монографията са представени два от основните аспекти на външната политика на Вишеградската група като субрегионална организация в рамките на ЕС – по европейската политика за съседство и инициативата *Източно партньорство* и по миграционната криза. В първия случай четирите държави напълно споделят политиката на ЕС да подпомага бившите съветски републики по пътя към демократизация и играят важната роля на посредник в тези процеси. Създаденият от тях Международен Вишеградски фонд има конкретен принос във финансирането на проекти в областта на институционалните реформи, културата, образованието.

Политиката на държавите от Вишеградската група по миграционната криза от 2015 г. обаче се различава от тази на Брюксел. Те се обявяват против квотния принцип за разпределяне на мигрантите и в продължение на няколко години отстояват позицията си. Направено е заключението, че в основата на тази политика е прагматизмът на

вишеградските държави, тъй като всяка от тях има собствена политика за интеграция на чужденците и толерира приемането на чужденци, които са включват в пазара на труда. За разлика от негативното отношение към нелегалните мигранти от Близкия изток и Африка, Полша, Чехия, Словакия и Унгария първи оказват помощ на бягащите от Украйна след началото на руската агресия. Именно войната в Украйна води до нарушаване единството на Вишеградската група. Причината е позицията на Унгария, която се разграничава от категоричната антируска позиция на останалите членове на групата. Страната е поставена в изолация, поради което вишеградското сътрудничество преживява сериозна криза, а групата губи своето международно влияние.

Изследването е базирано главно на използването на архивни материали при изясняването на промените в Полша, Унгария и Чехословакия след падането на комунистическите режими, на документи от форумите на Вишеградската група и европейските институции, на спомени на участници в събитията, както и на материали от медиите и на научни изследвания.

Ключови думи: Вишеградска група, Централна Европа, Източно партньорство, мигранска криза, квотен принцип

2. Комунистическият преврат в Чехословакия от февруари 1948 г. в спомените на Прокоп Дъртина. *Балканистичен форум*, 2011, кн. 1 "Свобода и надзор", 112-119. ISSN: 1310-3970.

РЕЗЮМЕ

Статията представя Февруарския преврат в Чехословакия през 1948 г. като резултат от общата за страните от Източна Европа тенденция към налагане на съветската политическа и икономическа система. Тази тенденция е отражение на противопоставянето Изток – Запад в годините на Студената война, поради което външният фактор има определящо значение за хода на февруарските събития. Като основен източник са използвани спомените на Прокоп Дъртина – министър на правосъдието на Чехословакия след Втората световна война от некомунистическата партия на народните социалисти. В тях той прави характеристика на обществено-политическата ситуация в Чехословакия през есента на 1947 и началото на 1948 г. Подробно описва конфликта си с вътрешния министър Вацлав Носек от Чехословашката комунистическа партия относно неоснователното уволнение на високопоставени служители, който води до оставката на 12 министри некомунисти от правителството на Клемент Готвалд. Статията представя атмосферата в Прага в периода от 20 февруари, когато министрите подават своите оставки, до 25 февруари, когато президентът Едвард Бенеш ги приема и в Чехословакия се установява еднопартийно комунистическо управление. Прокоп Дъртина оценява този акт като пълна капитулация и не може да посочи причините за него (обяснява го единствено с влошеното здравословно състояние на президента). Направено е заключението, че демократичните партии не успяват правилно да оценят създалата се в страната и в Източна Европа ситуация. Те подценяват

външнополитическия фактор, разчитат почти изцяло на подкрепата на президента и не предприемат никакви мерки за активизиране на своите привърженици, в резултат на което в Чехословакия е пренесен сталинският модел.

Ключови думи: Февруарски преврат, правителствена криза, еднопартийна система

3. Политиката на Чешката република за интеграцията на децата чужденци. *Балканистичен форум*, 2016, 1-2, с. 297-306. ISSN: 1310-3970.

РЕЗЮМЕ

След разпадането на Източния блок Чешката република привлича много имигранти, повечето от които са от страни извън Европейския съюз. Този процес поражда необходимостта от разработване на държавна политика за тяхната интеграция. Статията представя националната политика за интеграция на децата на чужденци на базата на основни документи – „Актуализирана концепция за интеграция на чужденци” през 2011 г., „Наредба за прилагане на актуализираната концепция за интеграция на чужденци” през 2014 г. и други. Акцентът е върху значението на образованието за успешната интеграция на децата на чужденци, като специално внимание се обръща на изучаването на чешки език като ключов фактор за ефективната интеграция. Посочени са някои трудности при практическото прилагане на интеграционната политика като недостига на учебници, затрудненото адаптиране на някои ученици към чешката образователна система, езиковата бариера, недостатъчните средства за осигуряване на асистенти за учителите и качествените учебни материали. Направено е заключението, че въпреки трудностите интеграционната политика постигна основната си цел за безконфликтно съжителство и разбирателство между чужденците и чешкото общество.

Ключови думи: интеграционна политика, концепция за интеграция на чужденци, деца на чужденци, езикова бариера

4. The Visegrad Group – from Euro-Idealism to Pragmatism. *Revista Inclusiones*. Volumen 5 / Número 2 Abril – Junio 2018 pp. 82-93. ISSN 0719-4706.

РЕЗЮМЕ

Целта на тази статия е да представи еволюцията в отношението на Вишеградската група към Европейския съюз (ЕС) от евроидеализъм към прагматизъм. Тя се реализира чрез изпълнение на следните основни задачи: разкриване влиянието на съветската *перестройка* върху политическите процеси в Полша, Унгария и Чехословакия в края на 80-те години на XX век; изясняване на факторите, повлияли за създаването на Вишеградската група в процеса на европейска интеграция на нейните членове; анализ на документите, приети на нейните форуми, и гледните точки на водещи политици от

вишеградските държави. Анализът на отношенията между ЕС и държавите от Вишеградската група позволява да се направи заключението, че евроидеализмът, който е характерен за периода преди приемането на страните от Вишеградската група в ЕС, е напълно разбираем след четирите десетилетия на едностранно управление. Постепенно обаче, след преминаване на първоначалната еуфория от членството в ЕС, евроидеализмът преминава в прагматизъм, чиято основа е желанието за защита на националните интереси.

Ключови думи: Вишеградската група, евроидеализъм, прагматизъм, мигрантска криза

5. Политическото визионерство на създателите на Вишеградската група. *Балканистичен форум*, 2021, кн. 3, 355-368. ISSN 1310 – 3970.

РЕЗЮМЕ

Статията има за цел да представи създаването на Вишеградската група като резултат от политическото визионерство на първите посткомунистически лидери на Полша, Унгария и Чехословакия – Лех Валенса, Йожеф Антал и Вацлав Хавел. Обединени от своите идентични възгледи за бъдещето, те загърбват дългогодишните двустранни противоречия и избират сътрудничеството помежду си в името на успешната интеграция към евроатлантическите структури. Изградена с цел ускоряване на предприєдинителните преговори, Вишеградската група се оказва жизнеспособна и ефективна организация, която дори активизира дейността си след приемането на нейните членове в ЕС през 2004 г., и три десетилетия след своето създаване тя се е утвърдила като една от най-стабилните регионални организации.

В статията се прави характеристика на вътрешнополитическите условия в трите държави след падането на системата на държавния социализъм от съветски тип, както и на променената международна обстановка. Детайлно са изяснени новите външнополитически приоритети, които са в основата на идеята за обединение. Представена е активната дейност на тримата държавници като дисиденти и техните идеи за бъдещото развитие на обществото, които са в основата на партньорството между централноевропейските държави. Изяснени са факторите, оказали влияние върху създаването на Вишеградската група, както и принципите, върху които се изгражда сътрудничеството между страните членки. На основата на учредителната декларация се разкриват първостепенните цели на организацията – пълно възстановяване на държавната независимост, демокрацията и свободата; ликвидиране на всички съществуващи социални, икономически и духовни аспекти на тоталитарната система; изграждане на парламентарна демокрация, модерна правова държава, зачитане на човешките права и свободи; създаване на модерна пазарна икономика; пълно участие в европейската политическа и икономическа система, както и в системата за сигурност и законодателство. Благодарение на политическото визионерство на своите създатели Вишеградската група е пример за ефективно сътрудничество.

Ключови думи: Вишеградската група, Централна Европа, политическо визионерство, регионално сътрудничество

6. Унищожаването на многопартийната система в Чехословакия: процесът срещу Милада Хоракова. *Научни известия на ПИФ*, г. VI, кн. 1-2, Благоевград, 2010, 307-317. ISSN 1312-6385

РЕЗЮМЕ

Статията представя унищожаването на многопартийната система в Чехословакия като резултат от политиката на Съветския съюз да налага собствената си политическа и икономическа система в страните от неговата сфера на влияние след Втората световна война. Тя разкрива етапите, през които преминава ликвидирането на политическия плурализъм в страната в периода на „народната демокрация“, като акцентът е поставен върху най-големия съдебен процес срещу 13 представители на некомунистическия елит. Изяснява събитията около Февруарският преврат от 1948 г., различните форми за изразяване на несъгласие след установяването на едностранната система и действията на управляващите за ликвидиране на опозицията. Детайлно е представен поръчковият политически процес срещу Милада Хоракова и останалите обвинени и отказът на президента Клемент Готвалд те да бъдат помилвани въпреки исканията за това от известни общественици като Алберт Айнщайн, Елеонор Рузвелт, Уинстън Чърчил, Бертран Ръсел и др.

Ключови думи: политически плурализъм, народна демокрация, Февруарски преврат, политически съдебен процес

7. Кризата в Унгария от есента на 2006 г. и проблемът за морала в политиката. *Научни известия на ПИФ*, г. VI, кн.3, Благоевград, 2010, 84-92. ISSN 1312-6385

РЕЗЮМЕ

Статията разглежда проблема за морала в политиката в контекста на кризата в Унгария от есента на 2006 г. Тя е предизвикана след като по националното радио е пуснат запис от заседание на правителството, в което премиерът Ференц Дюрчани признава, че социално-икономическото положение в страната е много по-тежко, отколкото е представено на обществото в навечерието на парламентарните избори. На основата на материали от медиите са представени протестите срещу правителството, които са организирани в навечерието на местните избори и от които се възползва опозиционната партия ФИДЕС. Направено е заключението, че излъчването на „тайната“ реч на министър-председателя не е причина, а е по-скоро катализатор на изострящата се обстановка в Унгария след въвеждането на рестриктивни мерки, които са в унисон с препоръките на ЕС и целят постигането на икономическа стабилизация.

Ключови думи: политическа криза, морал в политиката, демонстрации, Унгарска социалистическа партия, ФИДЕС

8. Вацлав Клаус – ексцентричният евроскептик. *Исторически личности и идеи*. Сборник в чест на 60-годишнината на проф. д-р Искра Баева, София, 2011, 200-208. **ISBN 978-954-07-3270-1**

РЕЗЮМЕ

Статията е опит да се представи политикът Вацлав Клаус като един от най-известните евроскептици от държавите от Централна и Източна Европа. Той е първият некомунистически министър на финансите в Чехословакия, който е в основата на икономическата реформа в страната. Като министър-председател на Чешката република в рамките на общата федерация се договаря със словашкия си колега Владимир Мечиар за разделянето на Чехословакия без провеждането на референдум. След падането на неговото правителство, става председател на Камарата на депутатите в чешкия парламент, а от 2003 до 2013 г. е вторият президент на Чехия. Статията представя и анализира факти, които дават основание Клаус да бъде оценяван като противоречив политик. Акцентът е поставен върху неговите действия, които възпрепятстват подписването на Лисабонския договор и пораждат реална опасност той да не бъде ратифициран в срок.

Ключови думи: Лисабонски договор, евроскептицизъм, пазарна икономика, обща европейска валута

9. Съветският фактор за прехода в Чехословакия 1988 – 1993 г. *Русия, Европа и светът*. Сборник с материали от международна научна конференция, София, 28-29 септември 2009. Университетско издателство „Св. Климент Охридски”, София, 2012, 375-383. **ISBN 978-954-07-3061-5**

РЕЗЮМЕ

Статията представя влиянието на Съветския съюз върху политическата трансформация в Чехословакия в края на 80-те и началото на 90-те години на XX век. Тя разкрива неговата еволюция в периода от 1988 до 1993 г. До отказа на Горбачов от доктрината „Брежнев“ съветската дипломатия е активна и контролира събитията в ЧССР, а след падането на режима на *нормализацията* нейното влияние е много по-ограничено. Направено е заключението, че именно чрез своята ненамеса Съветският съюз оказва влияние върху осъществяването на промените в Чехословакия. Въпреки ограниченото му влияние върху събитията от есента на 1989 г., ролята на съветския фактор може да се търси в създаването на условията за промяната и в поведението на чехословашките управляващи. Лишени от единствената си опора, те не реагират адекватно на новата

ситуация и безусловно губят властта. В началото на 90-те години СССР е изправен пред проблема за запазване на своето единство, поради което сравнително лесно се съгласява с разпускането на Варшавския договор и не играе роля при разделянето на чехословашката федерация.

Ключови думи: доктрина „Брежнев“, Варшавски договор, „нежна революция“, съветски фактор

10. Полският компромис през 1989 г. – първата крачка към разпадането на Източния блок – *Право, управление и медии през XXI век*. Юбилеен сборник по случай 20-годишнината на Правно-историческия факултет. т. 1. Университетско издателство „Неофит Рилски“, Благоевград, 2012, 574-579. ISBN 978-954-680-838-7

РЕЗЮМЕ

Тази статия разглежда въпроса за подялбата на властта в Полша през 1989 г. В резултат на споразуменията от „кръглата маса“ през юни 1989 г. се провеждат първите полусвободни избори в Източна Европа, спечелени от „Солидарност“. Тази категорична победа е изненада и за властите, и за самата опозиция, която още не е готова изцяло да поеме управлението на страната. Затова между комунистите и „Солидарност“ се постига компромис, наречен „делката на века“ в Полша. С гласовете на опозицията за президент е избран ген. Войчех Ярузелски, а след политическа криза, продължила около един месец, е формирано правителство на „Солидарност“. Така полската „делка“ поставя началото на промените в Източна Европа, сложили край на системата на държавния социализъм в региона.

Ключови думи: Източна Европа, Полша, кръгла маса, „Солидарност“, Източен блок

11. Провалът на Полската обединена работническа партия (ПОРП) на изборите през юни 1990 г. *Провалите в историята*. XXVII Кюстендилски четения 2010. София, 2012, 290-296. ISBN 978-954-8191-19-7

РЕЗЮМЕ

Статията представя двумесечния период от признаването на опозицията в Полша след преговорите около „кръглата маса“ до парламентарните избори през юни 1989 г. Разкрива се характерът на предизборната борба между управляващите и опозицията в лицето на независимия профсъюз „Солидарност“. Управляващата коалиция е по-пасивна в своята агитация. Тя разчита твърде много на сигурните 65% от местата в Сейма (според договореното на „кръглата маса“), на контрола си върху средствата за информация и на обществената популярност на своите кандидати. Анализирани са изборните резултати, които са катастрофални за комунистите. Тези резултати ясно отразяват желанието за промяна на полското общество, тъй като дори голяма част от най-твърдолинейните

комунисти гласуват за опозицията. Неочакваната победа за „Солидарност“ поставя началото на големите промени в страните от съветската сфера на влияние, които водят до смяната на съветската система и до разпадането на Източния блок.

Ключови думи: „кръгла маса“, „Солидарност“, парламентарни избори, Полша

12. Влиянието на Кремъл върху промените в Чехословакия в периода 1987 – 1993 г. *Международна политика*, 2013, бр. 1-2, 163-174. ISSN 1312-5435

РЕЗЮМЕ

Целта на статията е да разкрие каква е ролята на съветското ръководство върху политическите процеси в Чехословакия в последните шест години от нейното съществуване. Представена е силната зависимост на страната от Москва след Втората световна война и особено след разгрома на Пражката пролет през 1968 г., когато на територията ѝ остават съветски войски. Обръща се внимание на политиката на *перестройка*, която задължава управляващите в Прага да извършат реформи. Въпреки че те се опитват да ги заобиколят, натискът на Кремъл за децентрализация води до напускането на Густав Хусак на поста първи секретар на Чехословашката комунистическа партия и запазването само на президентския пост. Показана е нарастващата политическа толерантност на СССР, свидетелство за което е поканата към представители на чехословашката неформална организация „Харта 77“ за участие в семинар за човешките права, проведен в Москва през декември 1987 г. Представени са визитите на управляващите в Прага в Москва, по време на които става ясно, че не могат повече да разчитат на помощта на Кремъл. По време на динамичните събития от есента на 1989 г. Съветският съюз не играе пряка роля, а с отказа си от доктрината „Брежнев“ прави възможна смяната на системата. Влиянието му намалява още повече в началото на 90-те години на XX век, когато СИВ и Варшавският договор прекратяват своята дейност, а Чехословашката федерация се разделя на две самостоятелни държави след споразумение между двете републикански правителства.

Ключови думи: *перестройка*, децентрализация, Варшавски договор, съветско влияние, „кадифена революция“

13. Политиката на Чешката република за интеграция на чужденците. *Европейският съюз и Черноморският регион: предизвикателства и перспективи*. Международно лятно училище за докторанти, 17-19 септември 2013 г., Благоевград, 2013, 255-264. ISBN 978-954-680-973-5

РЕЗЮМЕ

Статията представя каква е официалната политика на управляващите в Чешката република за интеграцията на чуждите граждани, които пребивават за продължителен период в страната. Поради сравнително плавния преход към пазарна икономика през 90-

те години на XX век Чехия привлича голям брой чужденци главно с цел работа. Това предполага приемането на съответните нормативни документи, които да регламентират държавната политика за приобщаването на тези чужди граждани и техните семейства. Управляващите в Прага приемат Концепция за интеграция на чужденците, която периодично се актуализира. В статията е представена Процедурата за реализация на актуализираната концепция, която е въведена през януари 2013 г. Анализирани са основните ѝ принципи и са посочени финансовите параметри за нейното реализиране. Като се отчита фактът, че по-голямата част от чужденците от целевата група произхождат от европейски държави с близки социално-икономически характеристики с местното население (предимно от бившия Съветски съюз) е направено заключението, че интеграционната политика на чешките власти постига основните си цели, свидетелство за което е липсата на проблеми между местното население и чужденците.

Ключови думи: Концепция за интеграция на чужденците, продължително пребиваващи граждани на трети държави, интеграционни курсове, межкултурен диалог

14. Неуспелият опит за социалистическа икономическа интеграция през 70-те години на XX век. *Европейски интеграционни процеси през 70-те години на XX век*. Сборник с материали от научна сесия, София, 23 април 2014. Университетско издателство, „Св. Климент Охридски“, София, 103-109. **ISBN 978-954-07-3876-5**

РЕЗЮМЕ

Целта на статията е да представи опита за интеграция на страните членки на СИВ през 70-те години на XX век в отговор на ефективността на ЕИО. Представени са Комплексната програма за социалистическа икономическа интеграция от 1971 г. и дългосрочните целеви програми за сътрудничество във водещите производствени комплекси на страните членки на СИВ (1976-1978). Отбелязано е, че в края на 70-те години моделът на *социалистическо разделение на труда* започва да отчита неуспех, както и да се проявяват дефектите на непазарния икономически модел. Направено е заключението, че на фона на успехите на западноевропейската интеграция изоставането на международното икономическо взаимодействие между страните членки на СИВ става очевидно независимо от разработването на различни амбициозни, но безрезултатни програми.

Ключови думи: Съвет за икономическа взаимопомощ (СИВ), икономическа интеграция, икономическо сътрудничество, дефицит, социалистическо разделение на труда

15. The right to national identity and the European values. *Човек в глобалния мир: материали Международной научной конференции (Воронеж, 18–20 мая 2015 г.)* / под ред. Н. В. Бутусовой, Й. Ананиева. – Воронеж: Издателский дом ВГУ, 2015, с. 25-29. **ISBN 978-5-9273-2207-7**

РЕЗЮМЕ

Тази статия разглежда въпроса за същността на националната идентичност и нейната съвместимост с европейските ценности в съвременния глобален свят, отбелязвайки необходимостта от преосмисляне на националната идентичност като основен обединяващ фактор, осигуряващ прогреса на обществото. В нея се подчертава, че целта на ЕС не е нито да се превърне в супердържава, която би оспорила суверенитета на отделните нации, нито да се превърне в супернация, което би могло да доведе до загуба на националната идентичност на европейските граждани.

Ключови думи: национална идентичност, европейски ценности, мултикултурна среда

16. Унгарската криза от 1956 г. в Съвета за сигурност на ООН. *ООН: исторически традиции и съвременно право*. Сборник с материали от международна научна конференция, Благоевград 2-3 октомври 2015. Университетско издателство „Неофит Рилски”, Благоевград, 2015, 446-456. **ISBN 978-954-00-0058-9**

РЕЗЮМЕ

Статията представя начинът, по който Съветът за сигурност на ООН реагира на една от кризите в международните отношения през 50-те години на XX век – Унгарската революция. Възможностите за реакция на Съвета за сигурност са обособени в два етапа. Първият обхваща периода от избухването на революцията на 23 октомври 1956 г. до началото на ноември, когато има шансове повторна съветска намеса да не бъде допусната. През втория е невъзможно да се предотвратят трагичните за унгарците събития след повторното навлизане на съветската армия на 4 ноември 1956 г. На фона на основните събития по време на революцията се разкрива позицията на управляващите на САЩ и реакцията на водещите държави в Съвета за сигурност на ООН, като се използват публикувани документи на съответните институции. В противоречие с доктрината „Труман“ САЩ не оказват подкрепата, която първоначално обещаваат на борещите се за националната си еманципация унгарци. След като Съветът за сигурност на ООН не признава официално обявения от правителството на Имре Над неутралитет, е пропусната възможността повторната съветска военна намеса да бъде предотвратена. Направено е заключението, че Западът стриктно спазва договореностите от Ялта и предоставя на Съветския съюз свобода на действие в отстъпената му сфера на влияние.

Ключови думи: ООН, Съвет за сигурност, Унгарска революция, неутралитет, военна интервенция

17. The policy of the Czech Republic on refugees – a manifestation of euroskepticism or national responsibility. *Europa del Este Unida* `16,1 Enero-Junio, pp. 52-60. **ISSN 0719-7284**.

РЕЗЮМЕ

Целта на тази статия е да представи политиката на Чешката република към мигрантите от Близкия изток и Северна Африка, търсейки отговор на въпроса дали тази политика е проява на евроскептицизъм или национална отговорност. Изследването е базирано на материали от чешки и български медии, разкриващи позицията на правителството в Прага по въпроса с мигрантите, която се различава от тази на Брюксел – то е против въвеждането на квоти за бежанци. В статията се посочва, че тази политика се споделя от всички страни от Вишеградската група – Полша, Унгария и Словакия. Според четирите държави приоритет на общата европейска политика по въпроса трябва да бъде отстраняването на първопричините за бежанската криза – преди всичко прекратяването на войната в Сирия. Заключение е, че политиката на Чешката република изглежда разумна с оглед на националните интереси и може да се определи като национално отговорна.

Ключови думи: бежанци, мигранти, Вишеградска група, Балкански миграционен маршрут

18. Проваленият опит за евроинтеграция на Турция през 80-те години на XX в. *Интеграция и дезинтеграция в Европа през 80-те години на XX век*. УИ "Св. Климент Охридски", София, 2016, 343-352. ISBN 978-954-07-4118-5.

РЕЗЮМЕ

За да представи проваленият опит за евроинтеграцията на Турция през 80-те години на XX век, статията разглежда продължителния процес на преговори между управляващите в Анкара и европейските институции. Подчертава се стратегическото значение на Турция за Запада след Втората световна, поради което тя е приета в Съвета на Европа и Организацията за икономическо сътрудничество в Европа още в края на 40-те години на XX век, а след като става член на НАТО през 1952 г., се превръща в ключов елемент от евроатлантическата отбранителна система по време на Студената война. Логичното продължение на тези процеси е присъединяването на страната към ЕИО (след 1992 г. ЕС), но до момента то не е реализирано. В статията са представени вътрешнополитическите и външните фактори, които се оказват препятствие пред евроинтеграцията на Турция. От вътрешните фактори основно значение имат военните преврати, които няколко пъти прекъсват преговорните процеси, а като основен външнополитически фактор е посочена окупацията на Кипър. Акцентът е върху проваленият опит за евроинтеграция през втората половина на 80-те години, когато демокрацията е възстановена, направени са конституционни промени, които гарантират правата и свободите на гражданите, като им е дадено право да подават жалби до Комисията по

правата на човека към Съвета на Европа. В резултат на тези промени и на икономическата реформа при управлението на Тургут Йозал Турция подава молба за членство през април 1987 г., което е неочаквано за страните от Общността. Новите приоритети за ЕИО след присъединяването на Испания и Португалия през 1986 г., претенциите на Гърция относно окупацията на Кипър, както и големите геополитически промени в Европа през 1989 г. водят до отлагане на приемането на Турция за неопределено време, което предизвиква възмущение в страната. Отбелязано е, че с разпадането на Източния блок и на СССР в отношенията на европейските институции с Турция съображенията за стратегическа сигурност са частично заменени с политически, икономически и културни.

Ключови думи: ЕИО, Кипърски въпрос, военни преврати, евроинтеграция

19. Migrant crisis and the Visegrád Group's Policy. *The 22nd International Conference The Knowledge-Based Organization*. 9-11 June 2016, "Nicolae Bălcescu" Land Forces Academy Publishing House, Sibiu, 2016, 41-45. **ISBN 978-973-153-245-5; ISSN 1843-682X**

РЕЗЮМЕ

Целта на тази статия е да представи политиката на страните от Вишеградската група към проблема с мигрантите от Близкия изток и Северна Африка. Изследването е базирано на материали от медиите и разкрива позицията на Вишеградската група, която се различава от тази на Брюксел, тъй като четирите страни са против въвеждането на квоти за мигранти. В статията се посочва, че според тях приоритет на общата европейска политика по въпроса трябва да бъде отстраняването на първопричините за мигрантската криза, на първо място прекратяването на войната в Сирия.

Ключови думи: бежанци, мигранти, Вишеградска група, Балкански миграционен маршрут

20. Hungarian Security Policy and the Migrant Crisis (2015-2017). *The 23rd International Conference The Knowledge-Based Organization*. 15-17 June 2017, "Nicolae Bălcescu" Land Forces Academy Publishing House, Sibiu, 2017, pp. 166-171. **ISBN 978-973-153-273-8; ISSN 1843-682X**

РЕЗЮМЕ

Целта на статията е да представи унгарската политика за сигурност в периода 2015 – 2017 г., фокусирана върху мигрантската криза. Тази политика е разяснена на базата на Стратегията за национална сигурност на страната. Съгласно Стратегията миграцията се третира като естествено и същевременно комплексно явление, което носи икономически и демографски предимства и същевременно носи рискове за обществената и националната сигурност. Заключение е, че разрешаването на кризата е един от най-

важните приоритети на унгарската политика за сигурност. Документът подчертава разликите между унгарската политика за сигурност и официалната политика на ЕС. Подобно на останалите членове на Вишеградската група, Будапеща е против квотната система за разпределяне на мигранти. Позицията на Унгария е, че обсъждането на мигрантския проблем както в групата, така и на ниво ЕС трябва да се основава на концепцията за ефективна солидарност. Страната подкрепя европейската интеграция на Западните Балкани. Изследването се основава на документи, предимно на Вишеградската група, и на материали от медиите.

Ключови думи: мигрантска криза, политика за сигурност, Вишеградска група, Европейски съюз

21. Политиката по миграционната криза като израз на прагматизма на Вишеградската група. *Управление и образование. Академично списание*, т. 13, кн. 4., 2017, 145-151. **ISSN 13126121**

РЕЗЮМЕ

Статията представя политиката на Вишеградската четворка по отношение на мигрантската криза като израз на нейния прагматизъм. Изясняването на факторите, които влияят върху създаването на организацията, на процеса на европейска интеграция на нейните членове и на същността на политиката на Вишеградската група по мигрантската криза се основава на научни изследвания върху историята на Вишеградската група, на документи, приети на форумите на регионалното обединение, и на материали от медиите. Четирите централноевропейски страни категорично отхвърлят предложената от Брюксел квотна система за разпределяне на мигранти. Позицията на Полша, Унгария, Чехия и Словакия е, че обсъждането на мигрантския проблем трябва да се основава на концепцията за ефективна солидарност. Реализирането на тази концепция лидерите на Вишеградската четворка виждат в две посоки – помощ в защитата на външните граници на ЕС (включително Република Македония) и подкрепа за ускоряване на присъединяването към ЕС на страните от Западните Балкани, което ще увеличи сигурността в региона. Благодарение на своята прагматична политика Вишеградската група се превръща в една от най-успешните регионални организации след разпадането на Източния блок.

Ключови думи: Вишеградската група, мигрантска криза, квотна система, политически прагматизъм

22. Migration Crisis – A Main Priority for the Fifth Polish Presidency of the Visegrád Group. *The 24th International Conference The Knowledge-Based Organization. Economic, social and administrative approaches*. Conference proceedings 2, 14-16 June 2018, Nicolae Bălcescu” Land Forces Academy Publishing House, Sibiu, 2018, 194-200. **ISSN 1843-682X**; **DOI: [10.1515/kbo-2018-0089](https://doi.org/10.1515/kbo-2018-0089)**

РЕЗЮМЕ

Миграционната криза и свързаните с нея предизвикателства за бъдещето на Шенгенското пространство са едни от основните проблеми, пред които е изправен ЕС. Мнението на Вишеградската четворка по този въпрос обаче сериозно се различава от това на Брюксел. Полша, Унгария, Чехия и Словакия са твърдо против квотния принцип при разпределението на мигрантите. Целта на тази статия е да представи мигрантската криза като основен приоритет по време на петото в историята полско ротационно председателство на Вишеградската четворка – от 1 юли 2016 г. до 30 юни 2017 г. Тази цел ще бъде реализирана чрез изпълнението на следните основни задачи: анализ на документите, приети на форумите на организацията, както и вижданията на водещи политици от страните от Вишеградската група.

Ключови думи: полско председателство, Вишеградска група, Европейски съюз, мигрантска криза

23. Реформирането на Чехословашката федерация след „нежната революция“ и краят на общата държава. *Реформи и реформени инициативи в България и света през XX век*, УИ „Св. Климент Охридски“, София, 2018, 262-272. ISBN 978-954-07-4487-2.

РЕЗЮМЕ

След „кадифената революция“ от есента на 1989 г. словаците, които са недоволни от пражкия централизъм, логично поставят въпроса за правомощията на федерацията и на републиките. В резултат на това през лятото на 1990 г. се провеждат преговорите между правителствата на Чешката и на Словашката република за промяна на компетенциите на федерацията и на републиките. В статията в сравнителен аспект са представени принципите, залегнали в конституционния закон от 27 октомври 1968 г., с който се легитимира федерацията в Чехословакия, както и промените, направени в Закона за компетенциите от 12 декември 1990 г., които увеличават правомощията на републиките за сметка на тези на федерацията. Този закон обаче само временно успокоява ситуацията. През следващите две години се провеждат поредица от преговори, чиито развой е детайлно изяснен в статията. Посочена е ролята на министър-председателите на двете републики – Вацлав Клаус на Чешката и Владимир Мечиар на Словашката република, които лесно постигат консенсус за разделянето на страната без провеждането на референдум. Направено е заключението, че неколкото реформиране на федерацията след 1989 г. не я стабилизира, а води до разделянето на страната.

Ключови думи: Чехословашка федерация, Чешка република, Словашка република, конституционен закон

24. Разделянето на Чехословакия през 1993 г. като отражение на политическата дезинтеграция на Източна Европа след разпадането на Източния блок. *Краят на*

Студената война и европейската интеграция/дезинтеграция през 90-те години на 20. век. УИ „Св. Климент Охридски“, София, 2019, 168-175. **ISBN 978-954-07-4609-8; 978-954-07-4610-4**

РЕЗЮМЕ

Статията представя разделянето на Чехословакия на 1 януари 1993 г. в контекста на големите геополитически промени в Европа след разпадането на Източния блок. Разгледани са преговорите между правителствата на двете републики през лятото и есента на 1990 г. за реформиране на федерацията, по време на които се потвърждават различните изходни позиции на двете страни – Чехия е за запазване на федерацията, докато според словаците съществуват две държави, които делегират правомощия на общи органи. Разкрива се влиянието на политическите промени в двете републики в началото на 1991 г. върху хода на преговорите, които навлизат в нов етап. Изясняват се причините за разделянето на Чехословакия, като се подчертава влиянието на словашкия политически елит, който идва на власт след изборите през юни 1992 г. Направено е заключението, че мирното разделяне на Чехословашката федерация е отражение на политическата дезинтеграция в Източна Европа след 1989 г.

Ключови думи: Чехословакия, дезинтеграция, федерация, управляващ елит

25. Some issues regarding migration regulation by the Visegrad group. *Международна политика*, т. XV, 2019/1, 115-120. **ISSN 2367-5373**

РЕЗЮМЕ

Статията разглежда актуални въпроси, свързани с миграцията, а именно регулирането на миграционния процес от страна на Вишеградската четворка. Поставя се акцент върху факта, че Унгария, Полша, Чехия и Словакия се противопоставят на политиката на ЕС в областта на миграцията. Те са против всякакви промени, които биха могли да доведат до въвеждане на постоянен и задължителен механизъм, разпределение или намаляване на компетентността на държавите членки в тази област. Прави се изводът, че европейската политика, свързана с миграционния поток, която изисква задължителния квотен принцип за презаселване на мигранти в държавите членки на ЕС, няма положителни резултати. По този начин различният законодателен и политически подход на страните от Вишеградската група, които се противопоставят на квотния принцип, може да бъде описан като логичен.

Ключови думи: регулация на миграционния процес, Вишеградска четворка, квотен принцип

26. Visegrad Group's Different Legal and Political Approach to Regulation of Migrant Processes. *Актуалные проблемы современного международного права*, материалы XVI

Международного конгреса «Блищенковские чтения»: в 3 ч. Российский университет дружбы народов, 2019, 207-214. ISBN 978-5-209-09482-1 (ч. II)

РЕЗЮМЕ

Статията представя Европейската миграционна програма, приета от Европейската комисия през 2013 г., и различната позиция на държавите от Вишеградската група. Те се противопоставят на всякакви промени, които биха довели до въвеждането на някакъв постоянен и обвързващ механизъм, преразпределение на мигрантите или биха намалили значително компетентността на държавите членки в тази област. Според тях общите европейски усилия могат да бъдат ефективни, когато са насочени към ограничаване на причините за миграция в Близкия изток и Северна Африка. Те приемат концепцията за „ефективна солидарност“. Лидерите на Вишеградската група виждат реализацията на тази концепция по два взаимосвързани начина. Първият предвижда помощ за защита на външните граници на ЕС (включително за Република Македония), а вторията – подкрепа за ускоряване на присъединяването към ЕС на страните от Западните Балкани, което ще засили сигурността в региона.

Ключови думи: Вишеградска група, Европейски съюз, мигрантска криза, „ефективна солидарност“

27. The Great Change in Central Europe in 1989. *Revista Inclusiones*, Vol: 7 num Especial Enero-Marzo (2020): 223-243. ISSN 0719-4706

РЕЗЮМЕ

Целта на тази статия е да представи механизма, чрез който Полша, Унгария и Чехословакия отхвърлят системата от съветски тип през 1989 г. и започват да изграждат демократична държава с действаща пазарна икономика. Тя разкрива влиянието на съветската *перестройка* върху политическите процеси в трите централноевропейски страни в края на 80-те години. В сравнителен аспект се разглеждат основните фактори, които влияят върху осъществяването на промяната – комунистическият елит, икономическото състояние на всяка страна и активността на опозицията. Подчертава се, че трансформацията и в трите страни е започнала след преговорите на „кръглата маса“, което до голяма степен предопредели мирния характер на прехода. Отхвърлянето на комунистическите режими им дава усещане за завръщане в Европа, поради което те определят трудния преход като „Пътят към Европа“.

Ключови думи: Каdifена революция, *перестройка*, реформи, Централна Европа, Полша, Унгария, Чехословакия

28. Как рухна „държавният социализъм” в Централна Европа. *Международна политика*, 2010, кн. 1, 16-42. ISSN 1312-5435.

РЕЗЮМЕ

Студията разкрива процеса на смяна на политическата и икономическата система в Полша, Унгария и Чехословакия през 1989 г. Изяснено е влиянието на съветската *перестройка* като основен външнополитически фактор, който позволява да се извърши трансформацията. Посочени са спецификите в трите държави от Централна Европа в навечерието на промените, обусловени от действието на вътрешнополитическите фактори – управляващ елит, икономическо състояние и активност на опозицията. В три отделни части са представени събитията от 1989 г. съответно в Полша, Унгария и Чехословакия. Обръща се внимание на преговорите около „кръглата маса“, на които се договаря провеждането на демократичните избори. Отбелязва се, че в Полша първите парламентарни избори са полусвободни, тъй като 65% от местата в Сейма са запазени за комунистите. Акцентира се върху „кадифената революция“ в най-консервативната от трите държави – Чехословакия, в която, за разлика от Полша и Унгария, компромисът е невъзможен и комунистическата партия безусловна губи властта. В заключението е направено сравнение между начините, по които се извършват процесите на трансформация в трите страни, като са посочени както спецификите на всяка държава, така и общите тенденции – преговорите около „кръглата маса“, които до голяма степен предопределят мирния характер на прехода; смяната на политическите елити; въвеждането на парламентарна демокрация и пазарна икономика; предимството на политическата реформа като основа за ефективна икономическа реформа; изборната победа на новите десни партии. Анализът и направените изводи се базират както на авторитетни научни изследвания, така и на документи, спомени на участници в събитията и материали от тогавашната преса.

Ключови думи: Централна Европа, трансформация, икономическа реформа, „кадифена революция“, парламентарни избори, опозиция

МОНОГРАФИЧЕН ТРУД И ПУБЛИКАЦИИ НА ГЛ. АС. Д-Р ДИАНА ВЕЛЕВА ИВАНОВА (РЕЗЮМЕТА НА АНГЛИЙСКИ ЕЗИК)

MONOGRAPHIC WORK AND PUBLICATIONS OF CH. ASSIST. DIANA VELEVA IVANOVA, PhD (SUMMARY IN ENGLISH LANGUAGE)

1. *Aspects of the foreign policy of the Visegrad Group`s countries*. "Neofit Rilski" University Publishing House, Blagoevgrad, 2023. ISBN 978-954-00-0343-6

SUMMARY

The present study examines key aspects of the foreign policy pursued by the Visegrad Group member states, a coalition that emerged in the aftermath of the Eastern Bloc's dissolution. The creation of this alliance was influenced by internal political and economic shifts within Czechoslovakia, Hungary, and Poland after the fall of communist regimes. Additionally, the evolving geopolitical landscape in Europe after the collapse of the Soviet bloc was characterized. These three nations embraced the transformed security context of the continent, setting a primary objective to integrate into Euro-Atlantic structures. Seizing upon favorable international conditions and Western leaders' positive stance, they sought to fill the void left by the cessation of activities of entities like Comecon and the Warsaw Pact.

Pragmatism drove the establishment of the Visegrad Group on February 15, 1991. Its primary purpose was to jointly and more assertively present the three nations' positions to partners in the EEC and the USA, aiming for accelerated integration. The group was conceived as a platform for consultation and thus lacked formalized institutions of its own.

In its initial years, the coalition achieved milestones. Czechoslovakia, Poland, and Hungary secured admission to the Council of Europe, culminating in the creation of CEFTA at the end of 1992. Subsequently, a period of stagnation followed the Visegrad cooperation, only to be overcome when the trio received invitations to initiate EU accession negotiations.

Beyond achieving its core goal of EU and NATO membership, the Visegrad Group sustained collaboration. This phase witnessed heightened activity, often with the four states aligning on significant matters discussed in Brussels.

This monograph examines two principal facets of the Visegrad Group's foreign policy as a sub-regional entity within the EU: its stance on the European Neighborhood Policy and the *Eastern Partnership* initiative, as well as its response to the migration crisis. In the former, the four nations concur with the EU's support for democratization in former Soviet republics and play a mediating role. The International Visegrad Fund, established by them, contributes tangibly to projects in areas like institutional reform, culture, and education.

Nonetheless, their position on the 2015 migration crisis diverges from Brussels'. They opposed migrant quotas, a stance sustained for several years. This policy rests on Visegrad states' pragmatism, with each having unique integration policies for foreigners, permitting labor market entry.

In contrast to the apprehension toward illegal migrants from the Middle East and Africa, Poland, the Czech Republic, Slovakia and Hungary extended assistance to those fleeing Ukraine due to Russian aggression. However, the Ukrainian conflict fractured Visegrad Group unity due to Hungary's distinctive stance, setting it apart from the others' anti-Russian stance. This isolation of Hungary led to a significant crisis in Visegrad cooperation, eroding the group's international influence.

The research heavily relies on archival materials elucidating changes in Poland, Hungary, and Czechoslovakia post-communist regime fall. It draws from Visegrad Group fora, European institutions' documents, participant recollections, media sources, and academic research.

Keywords: Visegrad Group, Central Europe, Eastern Partnership, migrant crisis, quota principle

2. Comunist Coup d'etat in Czechoslovakia in February 1948 in the Memoirs of Prokop Drtina. *Balkanistic Forum*, 2011, No 1, 112-119. ISSN: 1310-3970.

ABSTRACT

The article presents the 1948 Czechoslovak coup d'étatas as a result of the general imposition of the Soviet political and economic system in the Eastern Europe countries. This tendency is a reflection of the East-West dichotomy during the period of the Cold War. For that reason, the foreign policy factors have a fundamental role for the course of the 1948 coup d'étatas. The memoirs of Prokop Durtina, Minister of Justice of Czechoslovakia after World War II from the non-communist party of the People's Socialists, were used as a main source. In the memoirs, he characterizes the socio-political situation in Czechoslovakia in the fall of 1947 and the beginning of 1948. He describes in detail his conflict with the Interior Minister Václav Nosek of the Czechoslovak Communist Party over the unjustified dismissal of high-ranking officials, which led to the resignation of 12 non-communist ministers by the government of Clement Gottwald. The article presents the atmosphere in Prague during the period from February 20, when the ministers submitted their resignations, to February 25, when the President Edward Benes accepted them and a one-party communist government was established in Czechoslovakia. Prokop Durtina evaluates this act as a complete capitulation and cannot state the reasons for it (he explains it only with the deteriorating state of the president's health). It was concluded that the democratic parties were unable to correctly assess the situation in Czechoslovakia and in Eastern Europe. They underestimated the foreign policy factors, relied almost entirely on the support of the president and did not take any measures to activate their supporters. As a result, the Stalinist model was carried over to Czechoslovakia.

Keywords: 1948 Czechoslovak coup d'étatas, government crisis, one-party system

3. The policy of the Czech Republic for the integration of foreign children. *Balkanistic Forum*, 2016, 1-2, 297-306. ISSN: 1310-3970.

ABSTRACT

After the collapse of the Eastern Bloc Czech Republic attracts many immigrants, most of whom are from countries outside the European Union. This process raises the need to develop state policy for their integration. The article presents the national policy for the integration of foreigners` children on the basis of main documents – “Updated concept for the integration of foreigners” in 2011, “The procedure for the implementation of the updated concept for the integration of foreigners” in 2014 and others. The emphasis is on the importance of education to the successful integration of foreigners` children, with specific attention being paid to the study of the Czech language as key to effective integration. Some difficulties are indicated in the practical implementation of integration policy as a shortage of textbooks, difficulty adapting of some students to the Czech education system, language barriers, insufficient funds to provide

assistants for the teachers and quality learning materials. It was concluded that despite the difficulties so far integration policy achieved its main aim for conflict-free coexistence and understanding between foreigners and Czech society.

Key words: integration policy, concept for the integration of foreigners, foreigners` children, language barrier

4. The Visegrad Group – from Euro-Idealism to Pragmatism. *Revista Inclusiones*. Volumen 5 / Número 2 Abril – Junio 2018 pp. 82-93. ISSN 0719-4706.

ABSTRACT

The purpose of this article is to present the evolution in the attitude of the Visegrad Group to European Union (EU) from Euro-idealism towards pragmatism. It will be realized through the implementation of basic tasks - revealing the impact of soviet perestroika on political processes in Poland, Hungary and Czechoslovakia at the end of the 1980s; clarifying the factors that influenced the creation of the organization in the process of European integration of its members; analysis of the documents adopted at its forums, and the views of leading politicians from the Visegrad states. The analysis of the relations between the EU and the states of the Visegrad Group allows to conclude that the Euro-idealism that is characteristic of the period prior to Visegrad countries adoption in the EU is completely understandable after the four decades of one-party rule. Gradually, however, after passing the initial euphoria of EU membership, the Euro-idealism goes into pragmatism, the core of which is the desire to defend national interests.

Keywords: Visegrad Group, Euro-idealism, pragmatism, Migrant Crisis

5. Political visionary of the founder of *Visegrad Group*. *Balkanistic Forum*, 2021, vol. 3, 355-368. ISSN 1310 – 3970.

ABSTRACT

The purpose of this article is to present the creation of the Visegrad Group as a result of the political visionary of the first post-communist leaders of Poland, Hungary and Czechoslovakia - Lech Walesa, Jozef Antal, Arpad Gönz and Vaclav Havel. United by their identical views on the future, they put aside long-standing bilateral contradictions and chose to cooperate with each other in the name of successful integration into Euro-Atlantic structures. Built to speed up pre-accession negotiations, the Visegrad Group proved to be a viable and effective organization that even intensified its activities after the accession of its members to the EU in 2004, and three decades after its establishment it established itself as one of the most stable regional organizations.

The article describes the domestic political conditions in the three countries after the fall of the Soviet-style system of state socialism, as well as the changed international situation. The new

foreign policy priorities, which are the basis of the idea of unification, are clarified in detail. The activities of the three statesmen as dissidents and their ideas for the future development of the society, which are the basis of the partnership between the Central European countries, are presented. The factors that influenced the establishment of the Visegrad Group are clarified, as well as the principles on which the cooperation between the member states is built. The primary goals of the organization are revealed on the basis of the founding declaration. It is concluded that thanks to the political visionary of its founders, the Visegrad Group is an example of effective cooperation.

Key words: Visegrad Group, Central Europe, political visionary, regional cooperation

6. The destruction of the multi-party system in Czechoslovakia: the trial of Milada Horakova. *Scientific notices of FLH*, year VI, vol. 1-2, Blagoevgrad, 2010, 307-317. ISSN 1312-6385

ABSTRACT

The article presents the destruction of the multi-party system in Czechoslovakia as a result of the policy of the Soviet Union to impose its own political and economic system in Eastern Europe countries after the Second World War. It reveals the stages, through which the liquidation of the political pluralism in Czechoslovakia passed during the period of *people's democracy*, with the emphasis being placed on the most well-known trial against 13 representatives of the non-communist elite. It clarifies the events surrounding the 1948 Czechoslovak coup d'étatas, the various forms of expression of dissent after the establishment of the one-party system, and the actions of the government to liquidate the opposition. The show political trial against Milada Horakova and the other accused as well as the refusal of the President Clement Gottwald to pardon them (despite the requests from well-known public figures such as Albert Einstein, Eleanor Roosevelt, Winston Churchill, Bertrand Russell, etc.) are presented in detail.

Key words: political pluralism, *people's democracy*, 1948 Czechoslovak coup d'étatas, political trial

7. The crisis in Hungary since the fall of 2006 and the problem of morality in politics. *Scientific notices of the Faculty of Law and History*, year VI, volume 3, Blagoevgrad, 2010, 84-92. ISSN 1312-6385

ABSTRACT

The article considers the problem of the morality in politics in the context of the crisis in Hungary, in the autumn 2006. It was triggered by a recording of a government meeting, played on the national radio, in which the Prime Minister Ferenc Gyurcány admitted that the socio-economic situation in the country was much heavier than it was presented to the public on the

eve of the parliamentary elections. On the basis of materials from the media, the protests against the government, which were organized before the local elections and which the opposition party FIDES took advantage of, are presented. It is concluded that the broadcast of the Prime Minister's "secret" speech was not the cause, but rather a catalyst for the worsening situation in Hungary after the introduction of restrictive measures, which were in line with the EU recommendations and aimed to achieve an economic stabilization.

Key words: political crisis, morality in politics, demonstrations, Hungarian Socialist Party, FIDES

8. Vaclav Klaus – the Eccentric Eurosceptic. *Historical figures and ideas*. Collection in honor of the 60th anniversary of Prof. Dr. Iskra Baeva, Sofia, 2011, 200-208. **ISBN 978-954-07-3270-1**

ABSTRACT

The article attempts to present the politician Vaclav Klaus as one of the most famous eurosceptics in the Central and Eastern Europe countries. He was the first non-communist minister of finance in Czechoslovakia, who was at the heart of the economic reform in the country. As a Prime Minister of the Czech Republic within the framework of the common federation, he agreed with his Slovak colleague Vladimir Mečiar on the division of Czechoslovakia without holding a referendum. After the fall of his government, he became the chairman of the Chamber of Deputies in the Czech Parliament, and ,from 2003 to 2013, he was the second president of the Czech Republic. The article presents and analyzes facts that give the reason for the controversial evaluation of the politics of Klaus. The emphasis is placed on his actions, which prevented the signing of the Lisbon Treaty and created a significant danger for its punctual ratification.

Keywords: Lisbon Treaty, Euroscepticism, market economy, common European currency

9. The Soviet Factor in the Transition in Czechoslovakia 1988-1993. *Russia, Europe and the World*. Collection of materials from an international scientific conference, Sofia, September 28-29, 2009. University Publishing House "St. Kliment Ohridski", Sofia, 2012, 375-383. **ISBN 978-954-07-3061-5**

ABSTRACT

The article presents the influence of the Soviet Union on the political transformation in Czechoslovakia in the late 1980s and early 1990s. It reveals its evolution in the period from 1988 to 1993. Until Gorbachev's rejection of the Brezhnev Doctrine, the Soviet diplomacy was active and controlled the events in Czechoslovakia. Although, after the fall of the *normalization regime*, its influence was much more limited. It is concluded, that precisely through its non-interference, the Soviet Union influenced the implementation of the political changes in Czechoslovakia. Despite its limited influence on the events of the autumn of 1989, the role of the Soviet factor can be found in the creation of the conditions for the change and in the behavior

of the Czechoslovak rulers. Deprived of their only support, they do not respond adequately to the new situation and unconditionally lose power. In the early 1990s, the USSR was faced with the problem of preserving its unity, which is why it relatively easily agreed to the dissolution of the Warsaw Pact and did not play a role in the breakup of the Czechoslovak federation.

Keywords: "Brezhnev" doctrine, Warsaw Pact, "Velvet Revolution", Soviet factor

10. The Polish Compromise of 1989 – The First Step towards the Disintegration of the Eastern Bloc. *Law, Governance and the Media in the 21st Century*. Jubilee collection on the occasion of the 20th anniversary of the Faculty of Law and History. Item 1. "Neofit Rilski" University Publishing House, Blagoevgrad, 2012, 574-579. **ISBN 978-954-680-838-7**

ABSTRACT

The article reviews the question about the partition of powers in Poland in 1989. In accordance with the agreement from the "Round table" in June 1989 were conducted the first semi-free elections in Eastern Europe, which were won by the Solidarity-led opposition. That significant victory was a surprise for both the government and the opposition, which was not ready for governing all the powers in the country. Due to that fact, the communists and the opposition came into agreement, so called the treaty of the century in Poland. Wojciech Jaruzelski became Polish president with the votes of the opposition members and after a month of political crisis a Solidarity-led coalition government was formed. That Polish agreement started the changes in Eastern Europe that ended the system of state's socialism in the region.

Keywords: Eastern Europe, Poland, round table, "Solidarity", Eastern Bloc

11. The failure of the Polish United Workers' Party (PUWP) in the elections of June 1990. The failures of history. XXVII Kyustendil readings 2010. Sofia, 2012, 290-296. **ISBN 978-954-8191-19-7**

ABSTRACT

The article presents the two-month period from the recognition of the opposition in Poland after the negotiations around the Round Table Agreement to the parliamentary elections in June 1989. It reveals the nature of the pre-election conflict between the government and the opposition, presented by the independent trade union "Solidarity". The ruling coalition was more passive in its campaigning. It relied too much on the guaranteed 65% of the seats in the Sejm (as agreed at the "Round Table"), on its control over the media and on the public popularity of its candidates. The election results, which were disastrous for the communists, are analyzed. These results clearly reflect the desire for change in Polish society, as even a large proportion of the most hard-line communists voted for the opposition. The unexpected victory

for "Solidarity" marked the beginning of major changes in the countries of the Soviet sphere of influence, which lead to the change of the Soviet system and the collapse of the Eastern Bloc.

Keywords: "round table", "Solidarity", parliamentary elections, Poland

12. The influence of the Kremlin on the changes in Czechoslovakia in the period 1987-1993. *International politics*, 2013/1-2, 163-174. **ISSN 1312-5435**

ABSTRACT

The main purpose of the article is to reveal the role of the Soviet leadership for the political development of Czechoslovakia in the last six years of its existence. The strong dependence of the country on Moscow after the Second World War and especially after the debacle of the Prague Spring in 1968, when Soviet troops remained on its territory, is presented. Attention is paid to the policy of *perestroika*, which obliged the rulers in Prague to carry out reforms. Although they tried to circumvent them, the Kremlin's push for decentralization resulted in Gustav Husak leaving the post of First Secretary of the Czechoslovak Communist Party and retaining only as president. The growing political tolerance of the USSR is shown, evidence of which is the invitation to representatives of the Czechoslovak informal organization "Charter 77" to participate in a seminar on human rights held in Moscow in December 1987. The visits of the rulers in Prague to Moscow are presented, during which it becomes clear that they can no longer count on the help of Kremlin. During the dynamic events in the fall of 1989, the Soviet Union did not play a direct role, but by abandoning the Brezhnev doctrine made the change of the system possible. Its influence was reduced further in the early 1990s, when the The Council for Mutual Economic Assistance (Comecon) and the Warsaw Pact ceased to exist, and the Czechoslovak Federation split into two independent states following an agreement between the two republican governments.

Keywords: *perestroika*, decentralization, Warsaw Pact, Soviet influence, "velvet revolution"

13. The policy of the Czech Republic for the integration of foreigners. *The European Union and the Black Sea region: challenges and prospects*. International summer school for doctoral students, September 17-19, 2013, Blagoevgrad, 2013, 255-264. **ISBN 978-954-680-973-5**

ABSTRACT

The article presents the official policy of the authorities in the Czech Republic for the integration of foreign citizens who reside for a long period in the country. Due to the relatively smooth transition to a market economy in the 1990s, the Czech Republic attracted a large number of foreigners, mainly for the purpose of work. This implies the adoption of relevant normative documents to regulate the state policy for the integration of these foreign citizens and their families. The authorities in Prague adopted a Concept for the Integration of Foreigners, which is periodically updated. The article presents the Procedure for the implementation of the

updated concept, which was introduced in January 2013. Its main principles are analyzed and the financial parameters for its implementation are indicated. Taking into account the fact that the majority of foreigners from the target group originate from European countries with similar socio-economic characteristics to the local population (mainly from the former Soviet Union), it is concluded that the integration policy of the Czech authorities achieves its main goals, proof of which is the absence of conflicts between the local citizens and foreigners.

Keywords: Concept of integration of foreigners, long-term third-country nationals, integration courses, intercultural dialogue

14. The failed attempt at socialist economic integration in the 1970s. *European integration processes in the 1970s*. Collection of materials from a scientific session, Sofia, April 23, 2014. University Publishing House, "St. Kliment Ohridski", Sofia, 103-109. **ISBN 978-954-07-3876-5**

ABSTRACT

The purpose of the article is to present the experience of integration of the member countries of the Council for Mutual Economic Assistance (Comecon) in the 1970s in response to the effectiveness of the European Economic Community (EEC). The Complex Program for Socialist Economic Integration from 1971 and the long-term target programs for cooperation in the leading production complexes of the member countries of the Comecon (1976-1978) are presented. It is considered that, at the end of the 1970s, the model of the socialist division of labor began to report failure, as well as the defects of the non-market economic model. It is concluded that, against the background of the successes of Western European integration, the backwardness of the international economic interaction between the member countries of the Comecon becomes obvious, regardless of the development of various ambitious but resultless programs.

Keywords: COMECON (Council for Mutual Economic Assistance, CMEA), economic integration, economic cooperation, deficit, socialist division of labor

15. The right to national identity and the European values. *Человек в глобальном мире: материалы Международной научной конференции (Воронеж, 18–20 мая 2015 г.)* / под ред. Н. В. Бутусовой, Й. Ананиева. Воронеж: Издательский дом ВГУ, 2015, 25-29. **ISBN 978-5-9273-2207-7**

ABSTRACT

This article considers the issue of the essence of national identity and its compatibility with European values in the modern global world, emphasizing the necessary reinterpretations of the national identity as the main unifying factor that ensures the progress of society. It accentuates

that the goal of the EU is neither to become a super-state, that would challenge the sovereignty of the individual nations, nor to become a super-nation, which could lead to the loss of the national identity of the European citizens.

Keywords: national identity, European values, multicultural environment

16. Hungarian Crisis in 1956 in the United Nations Security Council. *The United Nations: historical traditions and contemporary law*. Collection of materials from an international scientific conference, Blagoevgrad, October 2-3, 2015. "Neofit Rilski" University Publishing House, Blagoevgrad, 2015.446-456. **ISBN 978-954-00-0058-9**

ABSTRACT

This article presents the way in which United Nations Security Council refers to the Hungarian Revolution of 1956. The study is based on documents about the events and it analyzes the circumstances that led to the re-Soviet military intervention in Hungary on 4 November 1956 and the lack of adequate response by the UN. It had been concluded that in the years of the Cold War the UN can not be sufficiently effective organization not only because the permanent members of the Security Council have a veto, but also the desire for compromise between the two superpowers. Western countries do not want to take a categorical position and take the tactics of delay and waiting, allowing them to concentrate on solving the Suez crisis, in which their interests are affected to a greater degree. The unwritten rule, that the West observed strictly the agreements of Yalta and the Soviet Union provided leeway in its sphere of influence, was confirmed.

Keywords: UN, Security Council, Hungarian Revolution, neutrality, military intervention

17. The policy of the Czech Republic on refugees – a manifestation of euroscepticism or national responsibility. *Europa del Este Unida* `16,1 Enero-Junio, pp. 52-60. **ISSN 0719-7284**. <https://europadelesteunida.com/cargar/wp-content/uploads/2021/06/7-oficial-articulo-2016-ene-jun-2016.pdf>

ABSTRACT

The purpose of this article is to present the policy of the Czech Republic to migrants from the Near East and North Africa, seeking an answer of the question whether this policy is a manifestation of euroscepticism or national responsibility. The study is based on materials from Czech and Bulgarian media, revealing the position of the government in Prague on the issue of migrants, which differs from that of Brussels - they are against the introduction of quotas for refugees. The article states that this policy is shared by all countries of the Visegrad Group - Poland, Hungary and Slovakia. According to the four countries, prioritize of the common European policy on the issue should be the removal the removal the root causes of the refugee

crisis – primarily the termination of the war in Syria. It is concluded that the policy of the Czech Republic appears to be reasonable in view national interests and can be defined as a national responsibility.

Keywords: refugees, migrants, Visegrad Group, Balkans migration route

18. The failed attempt at European integration of Turkey in the 1980s. *Integration and disintegration in Europe in the 1980s*. University Publishing House "St. Kliment Ohridski", Sofia, 2016, 343-352. **ISBN 978-954-07-4118-5**.

ABSTRACT

In order to present Turkey's failed attempt to European integration in the 1980s, the article examines the long process of negotiations between the rulers in Ankara and the European institutions. The strategic importance of Turkey for the West after the Second World War is emphasized, which is why it was accepted into the Council of Europe and the Organisation for European Economic Co-operation (OEEC) at the end of the 1940s, and after becoming a member of NATO in 1952, became a key element of the Euro-Atlantic defense system during the Cold War. The logical continuation of these processes is the country's accession to the European Economic Community (EEC), after 1992 the EU, but it has not been implemented yet. The article presents the internal political and external factors that are an obstacle to Turkey's European integration. Of the internal factors, military coups are of primary importance, which several times interrupted the negotiation processes. The occupation of Cyprus is indicated as the main foreign policy factor. The focus is on the failed negotiations in the second half of the 1980s, when democracy was restored, constitutional changes were made to guarantee the rights and freedoms of citizens, and they were given the right to lodge complaints with the Council of Europe Commissioner for Human Rights. As a result of these changes and the economic reform under the administration of Turgut Özal, Turkey applied for membership in April 1987, which was unexpected for the countries of the Community. New priorities for the EEC, following the accession of Spain and Portugal in 1986, Greece's claims to the occupation of Cyprus, and major geopolitical changes in Europe in 1989 led to an indefinite postponement of Turkey's admission, causing outrage in the country. It is noted, that with the collapse of the Eastern Bloc and the USSR, the strategic security considerations in the relations of the European institutions with Turkey have been partially replaced by political, economic and cultural ones.

Keywords: EEC, Cyprus issue, military turns, European integration

19. Migrant crisis and the Visegrád Group's Policy. *The 22nd International Conference The Knowledge-Based Organization*. 9-11 June 2016, "Nicolae Bălcescu" Land Forces Academy Publishing House, Sibiu, 2016, pp. 41-45. **ISBN 978-973-153-245-5; ISSN 1843-682X**

ABSTRACT

The purpose of this article is to present the policy of the countries of the Visegrád Group to the problem of migrants from the Near East and North Africa. The study is based on materials from the media and it reveals the position of the Visegrád Group, which differs from that of Brussels, because the four countries are against the introduction of quotas for migrants. The article states that according them priority of the common European policy on the issue should be the removal the root causes of migrant crisis, first and foremost the termination of the war in Syria.

Keywords: refugees, migrants, Visegrád Group, Balkans migration route

20. Hungarian Security Policy and the Migrant Crisis (2015-2017). *The 23rd International Conference The Knowledge-Based Organization*. 15-17 June 2017, “Nicolae Bălcescu” Land Forces Academy Publishing House, Sibiu, 2017, pp. 166-171. **ISBN 978-973-153-273-8; ISSN 1843-682X**

ABSTRACT

The purpose of this article is to present the Hungarian security policy over the last two years, focused on the migrant crisis. This policy is explained on the basis of the National Security Strategy. According to the Strategy, the migration is treated as a natural and at the same time complex phenomenon, bringing economic and demographic advantages and, at the same time, carrying public and national security risks. It is concluded that resolving the crisis is one of the most important priorities of the Hungarian security policy. The paper highlights the differences between the Hungarian security policy and the official policy of the EU. Like the other members of the Visegrád Group, Budapest is against the quota system for the allocation of migrants. The position of Hungary is that the discussion of the migrant problem both in the Group and at EU level should be based on the concept of effective solidarity. The country supports European integration of the Western Balkans. The study is based on documents, mainly of the Visegrád Group, and materials from the media.

Keywords: migrant crisis, security policy, Visegrád Group, European Union

21. The migration crisis policy as an expression of the pragmatism of the Visegrad Group. *Management and education*. Academic Journal, Vol. 13, No. 4., 2017, 145-151. **ISSN 13126121**

ABSTRACT

The article presents the policy of Visegrad Four on migrant crisis as an expression of its pragmatism. The factors that influence the creation of the organization and the process of European integration of its members and the essence of politics of the Visegrad Group on

migrant crisis are based on research on the history of the Visegrad Group, on documents, adopted at the forums of the regional organization, and on material from the media. The four Central European countries categorically reject the quota system, proposed by Brussels, for allocating migrants. In return, the position of Poland, Hungary, Czech Republic and Slovakia is that the discussion of migrant problem must be based on the concept of effective solidarity. The realization of this concept the leaders of the Visegrad Four see in two directions – an assistance in the protection of the external borders of the EU (including the Republic of Macedonia) and support to accelerate the EU accession of Western Balkan countries, which will increase security in the region. Because of this reasonable and pragmatic policy Visegrad Group becomes one of the most successful regional organizations after the collapse of the Eastern bloc.

Keywords: Visegrad Group, Migrant Crisis, quota system, political pragmatism

22. Migration Crisis – A Main Priority for the Fifth Polish Presidency of the Visegrád Group. *The 24th International Conference The Knowledge-Based Organization. Economic, social and administrative approaches*. Conference proceedings 2, 14-16 June 2018, Nicolae Bălcescu” Land Forces Academy Publishing House, Sibiu, 2018, 194-200. **ISSN 1843-682X**; **DOI: [10.1515/kbo-2018-0089](https://doi.org/10.1515/kbo-2018-0089)**

ABSTRACT

The migration crisis and related challenges for the future of the Schengen area are some of the main problems facing the EU. The opinion of the Visegrad Four on this issue, however, seriously differs from that of Brussels. Poland, Hungary, the Czech Republic and Slovakia are firmly against the quota principle in the allocation of migrants. The aim of this article is to present the migrant crisis as a top priority during the fifth in the history Polish rotating presidency of the Visegrad Four - from July 1, 2016 to June 30, 2017. This objective will be realized through the implementation of basic tasks - analysis of the documents adopted at the forums of the organization, and the views of leading politicians from the Visegrad countries.

Keywords: Polish Presidency, Visegrád Group, European Union, migrant crisis

23. The Czechoslovak Federation`s reformation after the "Velvet Revolution" and the end of the common state. *Reforms and reform initiatives in Bulgaria and the world in the 20th century*, University Publishing House "St. Kliment Ohridski", Sofia, 2018, 262-272. **ISBN 978-954-07-4487-2**.

ABSTRACT

After the "velvet revolution" in the autumn 1989, Slovaks, who were dissatisfied with Prague's centralism, logically raised the question of the federation`s authority and the republics` autonomy. As a result, in the summer 1990, negotiations were held between the governments

of the Czech Republic and the Slovak Republic to revise the competences of the federation and the republics. In a comparative aspect, the article presents the principles, enshrined in the constitutional law of October 27, 1968, which legitimized the federation of Czechoslovakia, as well as the changes made in the Law on Competences of December 12, 1990, which increase the powers of the republics for account of those of the federation. However, this law only temporarily calmed the situation. Over the next two years, a series of negotiations took place, the development of which is explained in detail in the article. The role of the prime ministers of the two republics – Vaclav Klaus of the Czech Republic and Vladimir Meciar of the Slovak Republic – who easily reached a consensus on the division of the country without holding a referendum, is indicated. It was concluded that the repeated reformation of the federation after 1989 did not stabilize it, but led to the division of the country.

Keywords: Czechoslovak Federation, Czech Republic, Slovak Republic, constitutional law

24. The breakup of Czechoslovakia in 1993 as a reflection of the political disintegration of Eastern Europe after the collapse of the Eastern Bloc. The end of the Cold War and European integration/disintegration in the 1990s. University Publishing House "St. Kliment Ohridski", Sofia, 2019, 168-175. **ISBN 978-954-07-4609-8; 978-954-07-4610-4**

ABSTRACT

The article presents the breakup of Czechoslovakia on January 1, 1993 in the context of the major geopolitical changes in Europe after the collapse of the Eastern Bloc. The negotiations between the governments of the two republics in the summer and autumn 1990 on reforming the federation are considered, during which the different starting positions of the two countries are confirmed - the Czech Republic is in favor of preserving the federation, while according to the Slovaks there are two countries that delegate powers to mutual government institutions. The influence of the political changes in the two republics at the beginning of 1991 on the course of the negotiations, which are entering a new stage, is revealed. The reasons for the breakup of Czechoslovakia are clarified, emphasizing the influence of the Slovak political elite that came to power after the elections of June 1992. It is concluded that the relative conflict-free breakup of the Czechoslovak Federation was a reflection of the political disintegration in Eastern Europe after 1989.

Keywords: Czechoslovakia, disintegration, federation, ruling elite

25. Some issues regarding migration regulation by the Visegrad group. *Международна политика*, т. XV, 2019/1, 115-120. **ISSN 2367-5373**

ABSTRACT

This article explores the topical migration issue, namely the migration regulation by the Visegrad group. Emphasis is placed on the fact that the EU policy to the migration crisis is

declined by Hungary, Poland, the Czech Republic and Slovakia. They are against any changes that could lead to the introduction of a permanent and binding mechanism, redistribution or reduce Member States' competence in this area. It is inferred that the European policy to the migration crisis, which requires the obligatory quota principle for resettlement of migrants in the EU Member States, has no positive outcomes. Thus, the different legislative and political approach of the countries in the Visegrad Group, opposing the quota principle, can be described as logical.

Keywords: migration regulation, Visegrad Group, quota principle

26. Visegrad Group's Different Legal and Political Approach to Regulation of Migrant Processes. *Актуальные проблемы современного международного права*, материалы XVI Международного конгресса «Блищенковские чтения»: в 3 ч. Российский университет дружбы народов, 2019, 208-214. ISBN 978-5-209-09482-1 (ч. II)

ABSTRACT

The article presents the European Migration Program, adopted by the European Commission in 2013, and the different position of the Visegrad Group countries. They opposed any changes that would lead to the introduction of any permanent and binding mechanism, redistribution of migrants or would significantly reduce the competence of member states in this area. According to them, common European efforts can be effective when they are aimed at limiting the causes on migration in the Middle East and North Africa. They embraced the concept of 'effective solidarity'. The Visegrad Group leaders saw the realization of this concept in two interrelated ways. The first would provide assistance for the protection of the external borders of the EU (including for the Republic of Macedonia), and the second – would support for accelerating the accession to the EU of the Western Balkan countries, which would strengthen the security in the region.

Keywords: Visegrad Group, European Union, migrant crisis, "effective solidarity"

27. The Great Change in Central Europe in 1989. *Revista Inclusiones*, Vol: 7 num Especial Enero-Marzo (2020): 223-243. ISSN 0719-4706

ABSTRACT

The purpose of this article is to present the mechanism by which Poland, Hungary and Czechoslovakia rejected the Soviet type system in 1989 and started building up a democratic country with an active market economy. It reveals the impact of Soviet *perestroika* on political process in the three Central European countries at the end of the 1980s. It considers in a comparative aspect the main factors that influence the realization of change - the communist elite, the economic situation of each country and the activity of the opposition. It is emphasized

that the transformation in all three countries was initiated after the "Round Table" negotiations, which largely predetermined the peaceful nature of the transition. The rejection of communist regimes gives them a sense of return to Europe, which is why they define the difficult transition as the "Road to Europe".

Keywords: Velvet revolution, *Perestroika*, Reforms, Central Europe, Poland, Hungary, Czechoslovakia

28. How the "state socialism" collapsed in Central Europe. *International politics*, 2010, No 1, 16-42. ISSN 1312-5435.

ABSTRACT

The study reveals the process of changing in the political and economic system in Poland, Hungary and Czechoslovakia in 1989. The influence of the Soviet *perestroika* as the main foreign policy factor that allowed the transformation to be realized, is clarified. The specifics in the three Central Europe countries on the eve of the changes, determined by the action of internal political factors - ruling elite, economic condition and opposition activity - are indicated. The events of 1989 in Poland, Hungary and Czechoslovakia are presented in three separate parts. Attention is paid to the negotiations around the "round table", where the holding of the democratic elections was agreed. It is considered that the first parliamentary elections in Poland were semi-free, as 65% of the seats in the Sejm were reserved for the communists. The study is focused on the "velvet revolution" in the most conservative of the three countries - Czechoslovakia, where, unlike Poland and Hungary, a compromise was impossible and the Communist Party unconditionally lost power. In conclusion, a comparison is made between the ways in which the transformation processes were carried out in the three countries, indicating both the specifics of each country and the general trends - the negotiations around the "round table", which to a large extent predetermined the peaceful nature of the transition; the change of political elites; the introduction of parliamentary democracy and market economy; the advantage of political reform as a basis for effective economic reform; the electoral victory of the new right-wing parties. The analysis and the conclusions are based on both authoritative scientific research and documents, recollections of participants in the events and materials from the press of the time.

Keywords: Central Europe, transformation, economic reform, "velvet revolution", parliamentary elections, opposition